

Antonio Ariño, al claustre de La Nau, amb el catàleg de l'exposició "Joan Fuster. 'Nosaltres, els valencians'. 1962-2012".

Context universitari

La Universitat de València ha impulsat també la commemoració d'aquest any Fuster: una exposició a l'edifici històric de La Nau reviu la gènesi i el temps de 'Nosaltres, els valencians'. En parlem amb Antonio Ariño, vice-rector de Cultura.

“**N**osaltres, els valencians, és el primer intent seriós de presentar —en una sòlida visió de conjunt, densa d'incitacions civils i intel·lectuals— el passat i el present dels homes que viuen entre Morella i Elx. Els valencians hi trobaran suggestius punts de reflexió sobre els temes més vigents de llur actualitat. Per a tots els altres catalans, encara, serà un instrument imprescindible per a comprendre 'el cas valencià', que, en definitiva, tan directament els afecta.” Vet aquí el text

de la contracoberta, en aquella primera edició del llibre que havia de fer punt i seguit en la manera de mirar-nos i entendre el país. Forma part, en volum i en prova d'impremta preparada per a passar l'enutjós tràmit del censor, del conjunt de documents i imatges i objectes i una mica de tot amb què s'ha configurat aquesta exposició-homenatge que, fins el 18 de març, és a La Nau, a València, que de moment ja té emparaulada itinerància a Ontinyent i Barcelona (al CCCB) i que neix amb la voluntat de remarcar i

reconèixer “la constant actitud de servei a la societat valenciana que va caracteritzar la intensa activitat de l'escriptor, des d'una perspectiva modernitzadora i crítica”.

“Hem triat *Nosaltres, els valencians* perquè és l'obra cabdal de Joan Fuster”, ens explica Antonio Ariño, vice-rector de Cultura, Igualtat i Planificació de la Universitat de València, “però s'ha de dir que el 1962 publica tres llibres més: *El País Valencià*, *Poetes, moriscos i capellans* i *Qüestió de noms*. És un any molt prolífic. De fet, a l'exposició parlem de la productivitat de Fuster al voltant de tota la seua investigació i reflexió sobre el País Valencià”. La mostra té dues parts diferenciades i complementàries: en una, s'hi presenta la vida de Joan Fuster fins el 1962, amb els contactes amb el Principat de Catalunya i amb l'exili (hi ha, per exemple, aquell número de *La Nostra Revista*, del 1950, on va publicar el famós article “València en la integració de Catalunya”), les “excursions patriòtiques” amb joves valencians i també principatins per a despertar-los la consciència

i explicar-los el país (el programa de cinc dies d'activitats a Sant Martí de Riells, el juliol del 1960, incloïa, per exemple, xerrades sobre "geografia general", sobre la "capacitat —o possibilitats— econòmica dels Països Catalans", sobre l'"origen, característiques i variants" de la llengua o una "Història de la unitat", en dues sessions, a càrrec de Joan Fuster), les rutes universitàries, els aplecs i tota mena d'actes i conferències que mostren l'esforç de rebrotada nacional i democràtica que ja va anar prenent forma a final dels anys 50 i, sobretot, als 60.

Aquesta part de l'exposició culmina amb l'apartat dedicat al 1962: la gènesi de *Nosaltres, els valencians* (hi ha una mostra de les múltiples edicions de l'obra, però també i per exemple, l'original mecanoscrit, amb anotacions a mà de darrera hora i aquell famós començament, ara en paper esgrogueït dels anys: "On n'écrit pas les livres qu'on veut. Si més no, a mi em passa una mica això..."), les batalles amb la censura, els altres llibres que també van veure la llum aquell intens 1962 i la polseguera que determinats elements de la dreta carpetovetònica van alçar arran de la seva publicació. Perquè no va ser pas el *Nosaltres*, que va despertar les reaccions iracundes dels afins al règim vestits de defensors de les essències provincials, sinó *El País Valencià*, la mena de guia turística que havia preparat Fuster per a Destino, que sembla que hauria volgut fer un altre (Ombuena, capitost del diari *Las Provincias*, per exemple) i que finalment van acabar cremant, junt amb una efígie de l'autor, davant de l'Ajuntament de València. Tal com recullen Brígida Alapont, Ferran Carbó i Francesc Pérez i Moragón, comissaris de la mostra, al catàleg editat per a l'ocasió, Fuster no va deixar de fer notar l'anomalia: "És curiós", escrivia l'any 1963 al seu amic Joaquim Maluquer: "*El País Valencià* és un llibre més aviat cautelós i inofensiu, i malgrat tot, ha despertat aquestes suspicàcies i aquestes ires. Es coneix que els senyors que ara clamen contra mi no han llegit *Nosaltres, els valencians*. Són incapaços de llegir en vernacle, és clar. Això ja els qualifica. Penso que caldria que també coneguessin l'altre llibre. Això acabaria d'excitar-los."

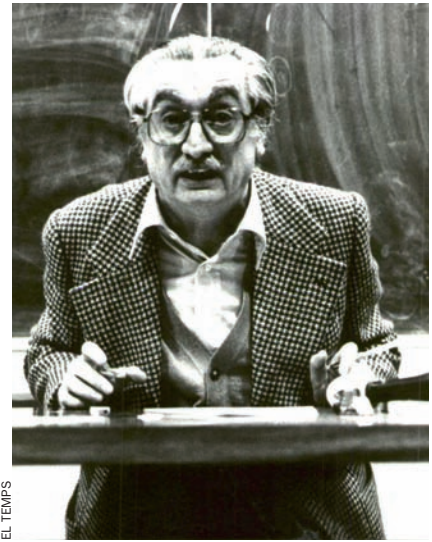
La segona part de l'exposició explicita el ressò i la influència del pensament i la

figura de Joan Fuster, i ho fa per mitjà de les obres d'art que va inspirar i/o que li van anar regalant creadors com ara Andreu Alfaro, Rafael Armengol, Manuel Boix, Artur Heras, Ràfols Casamada, l'Equip Realitat, Josep Renau o Joan Miró. Per exemple. La idea és, recalca Antonio Ariño, "fondre el patrimoni tangible i material amb l'intangible, que és el pensament de Joan Fuster".

Aliment intel·lectual. No s'ha pretès fer una mostra amb cap vocació nostàlgica. Ariño mateix destaca de seguida la voluntat contemporània: "A mi m'agrada dir, recordant Adorno, que no es tracta de recrear-se en el passat sinó de rescatar-ne les esperances. I nosaltres, els valencians del segle XXI, tenim encara també moltes esperances insatisfetes. L'obra de Fuster continua essent un revulsiu per a afrontar-les. És, sens dubte, el nostre aliment intel·lectual."

A l'hora de contextualitzar l'impacte d'aquell llibre, Ariño pren perspectiva: "La dècada dels 60 és, a tot Europa, una dècada de grans canvis culturals i polítics. D'alguna manera, amb *Nosaltres, els valencians*, Fuster s'avança a la revolta del 68. Ben mirat, davant del que havien estat els moviments socials centrats fonamentalment en problemes de distribució de la riquesa, els moviments dels anys 60 són culturals, giren al voltant de la problemàtica de la identitat. És cert que no calia esperar al 68 perquè es materialitzara eixe malestar, que ja anava prenent forma en la cançó, en la literatura, la premsa, etc. Però Joan Fuster és qui cristal·litza, ací, aquest malestar i el plasma en un llibre on fa una aposta clara per quina és la nostra identitat i la nostra cultura. I es converteix en un element de referència de tot un moviment socio-cultural".

En la seva reflexió, Antonio Ariño destaca també la racionalitat fusteriana: "La crítica com a eina de la raó és un element fonamental de l'obra de Fuster". Fa una pausa, una mirada als temps més acostats i continua: "Així com la postmodernitat s'ha caracteritzat perquè els seus autors exhibien els sentiments, no trobem res d'això en l'obra de Fuster: el protagonisme sempre el té el país, la crítica i la raó." Cosa que no significa distància freda: "És obvi que és un apassionat.

EL TEMPS

"Nosaltres, els valencians del segle XXI, tenim encara esperances insatisfetes"

Es veu sense que en faça la confessió. Però és una passió no exhibicionista. De fet, davant de l'exhibicionisme de la postmodernitat, jo diria que Fuster neutralitza l'autor perquè qui vol que brille és la seua obra. I la causa per la qual ell escriu." Però la personalitat de Fuster no és un element de fascinació, també avui? Ariño puntualitza: "La personalitat ix per la qualitat de l'obra. I és aquesta qualitat, que fa perenne la figura de Fuster. Hi ha autors que poden haver tingut èxit en el seu moment i resulta que la seua obra no té capacitat de transcendir el temps. Si l'obra de Fuster ha transcendit és justament perquè va saber posar en primer terme l'ús de la raó crítica i de l'evidència." Per això troba natural la seva "tornada" a la Universitat de València: "Per a nosaltres no torna, és casa seua. Al capdavant, la referència sempre ha estat Fuster. A favor o en contra o per a mirar d'aprofundir algun dels temes que va desenvolupar, ha estat, és la referència. La bona literatura i el bon pensament s'han de llegir sempre. Fuster continua essent un mestre i un autor indefugible."

Núria Cadenes